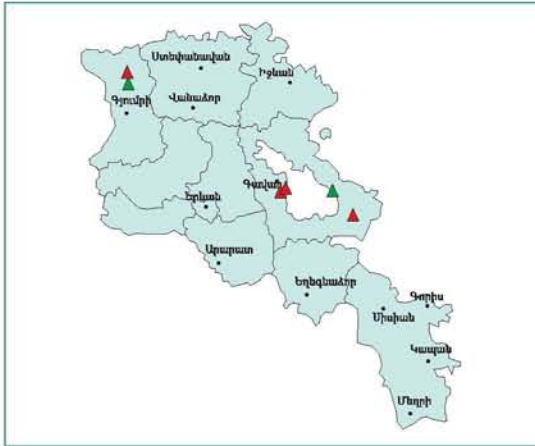

242. *Astragalus xerophylus* Ledeb. — Գազ չորասեր — Астрагал сухолюбивый

VU* B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

- Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
- Аревшатын И. Г. 2000. Ревизия *Astragalus* (Fabaceae) Армении. Секция *Onobrychium*. Бот. журн. (Ленинград), 85, 8: 105–109.
- Сытин А. К. 1984. Ревизия кавказских астрагалов (Fabaceae) секции *Onobrychium* Bunge. Новости сист. высш. раст. 21: 101–112. Ленинград.
- Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
 Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Խոցելի տեսակ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս: Նկատի ունենալով Հայաստանում տեսակի համեմատաբար լայն տարածումը, սպառնալիքի կատեգորիան իջեցվել է մինչև VU:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնդրված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Ցածր կիսաբույս՝ 5–20 սմ բարձրությամբ, ծածկված երկծայր մազիկներով: Ցողունները գեղատարած կամ ուղիղ: Մաղկակիքները՝ 1–10 սմ երկարությամբ: Մաղկաբույլը՝ փարթալիվ ծաղիկներով: Պսակը՝ կապույտ, պտղի ժամանակ պսակաձև: Ունդերը՝ 5–8 սմ երկարությամբ, պարզաբաշ կտուցի անցնող, զորանուկավոր՝ խիտ ծածկված երկար, զորանուկների վրա նստած մազիկներով:

Տարածում: Հանդիպում է Վերին Ախուրյանի (Աշոցի շրջակայք) և Սևանի (Արեգունի լեռնաշղթա, Նորադուզի շրջակայք) ֆորիստիկական շրջաններում: EOO 3000 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 5: Հայաստանից բացի, աճում է Արևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան գոտում, ծ. մ. 2000–2300 մ բարձրությունների վրա, չոր խճաքաքա լանջերին: Մաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջանների, մասնատված տրեալ, աճելավայրերի կուրսա կամ դեգրադացիա՝ գյուղատնտեսական հանդակների համար հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պապուլյացիան պահպանվում է «Սևան» ազգային, Արփա լճի պարկերում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պապուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Vulnerable species. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². Taking into consideration relatively wide range of distribution of the species in Armenia, the category of threat has been downgraded to VU.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Dwarf semishrub 5–20 cm, covered with bipartite hairs. Stems prostrate or erect. Flower stalks 1–10 cm. Inflorescence few-flowered. Corolla blue, persistent at fruit. Legumes 5–8 mm long, turning into straight rostellum, verrucose; verrucules densely covered with long strict hairs.

Distribution. In Armenia it occurs in Uper Akhuryan (surroundings of Ashotsk) and Sevan (Areguni mountain range, neighborhoods of Noraduz) floristic regions. EOO is 3000 km², AOO is 24 km², the number of locations is 5. Besides Armenia the species grows in East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub-alpine belt, at the altitudes of 2000–2300 meters above sea level, on dry stony slopes. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

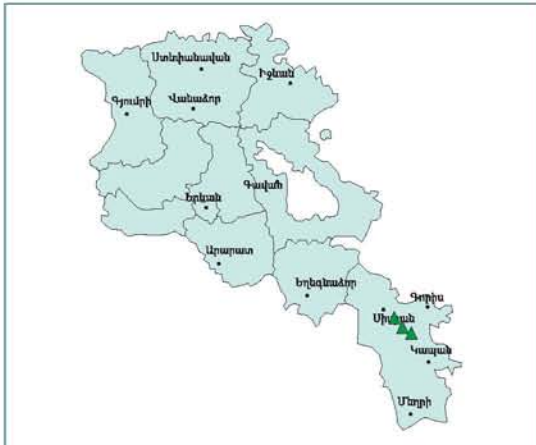
Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development for arable purposes.

Conservation actions. Part of the population grows in “Sevan” National Park. Necessary: search of new habitats, monitoring of the state of the population.

243. *Astragalus xiphidium* Bunge — Գազ թրածն — Астрагал мечевидный

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© Կամիլա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Անդրկովկասի Լեռնային է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս: Աճում է հողատարածքների ինտենսիվ յուրացման գոտում:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Կիսաթուփ՝ 30–60 սմ բարձրության, մոխրականաչ, ոչ բարձր փայտացող ճյուղավորված բնիկով՝ խիտ ծածկված առնելով երկար մազիկներով: Տերևները՝ 3–6 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 3–5 սկզբից գույժ, մեղ-գծային: Մաղկակիրները՝ տերևներից բավական երկար: Մաղկաբույրը՝ նոսր: Բաժակը՝ խողովակաձև, 13–15 մմ երկարության, ատամները՝ խողովակից բավական կարճ: Պսակը՝ 20–25 մմ երկարության, պսակաթերթերի վերին կեսը սպիտակ, ներքինը՝ բաց մանուշակագույն: Ունդերը՝ թզածկ-գծային, 3–6,5 մմ երկարության, հորիզոնական ուղղված կամ հեռաբերված, ուղիղ կամ կորացած:

Տարածում: Աճում է Ձանգեզուրի ֆլորիստիկական շրջանում (Դարբասի կիրճ, Ջրաց քարեր, Շամբ գյուղի շրջակայք): EOO 20 քառ. կմ է, AOO՝ 12 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 2: Հայաստանից բացի աճում է Նախիջևանում, Կենտրոնական և Արևելյան Անդրկովկասում, Թուրքիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1300–1800 մ բարձրությունների վրա, տափաստանում, չոր քարայրա լանջերին: Մաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Սիսիանի շրջանում:

Category. Endangered species. Endemic of Transcaucasia. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km². Grows in land development zone.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia. It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Semishrub with low lignose branched trunk, 30–60 cm. Greyish-green plants, densely covered with adpressed bipartite hairs. Leaves 3–6 cm long; leaflets 3–5-paired, narrowly linear, 6–20 cm long. Peduncles exceeding the leaves. Inflorescence loose. Calyx tubular, 13–15 mm long; teeth much shorter than tube. Corolla 20–25 mm long; upper half of petals white, basal one pinkish-lilac. Legumes linear-subulate, 3–6,5 cm long, horizontal or spreading, straight or curved.

Distribution. In Armenia it grows in Zangezur (Darbas gorge, Zorats Karer, surroundings of Shamb village) floristic region. EOO is 20 km², AOO is 12 km², the number of locations is 2. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, Central and East Transcaucasia, Talish.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitudes of 1300–1800 meters above sea level, in the steppes, on dry stony slopes. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area in the region Sisian, monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

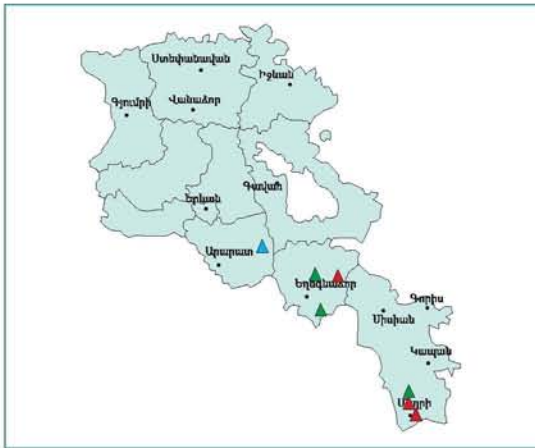
Манденова И. П. 1962. Astragalus L. Флора Армении, 4: 204. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

244. Cicer anatolicum Alef. — Միսեռ անաթոլիական — Нут анатолийский

$$ENB \ 1 \ ab(i,ii,iii) + 2 \ ab(i,ii,iii)$$

© www.cac-biodiversity.org

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության
ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության
ինստիտուտի հեղափոխումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of
Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 116. Ереван.
Манденова И. П. 1962. *Cicer* L. Флора Армении, 4: 275.
Ереван.

Davis P. H. 1970. *Cicer L. Flora of Turkey*, 3: 270. Edinburgh.

Townsend C. C., Guest E. 1974. Cicer L. Flora of Iraq: 510. Baghdad.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեցորիա: Վառանգված տեսակ՝ խիստ մասնատված արեալով: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ-ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս: Աճում է ինտենսիվ յուրացվող տարածքներում:

Հայաստանի Կոյրերի գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների համաբաժնետերում:

Նկարագրություն: Կիսաբփիկ՝ 25-70 սմ բարձրության, գեղձալին թավառությամբ, ուժեղ ճյուղավորված ցողուններով: Տերևները՝ զույգ փետրածն, բեխիկով վերջացող: Տերևիկները՝ 4-9-ական զույգ, կետից վերև առամամավոյ եզրերով: Մաղկակիթները 1-2-ական ծաղիկներով: Պսակը՝ մուգ կապտամանուշակագույն, 17-21 մմ երկարության: Առէչաթիկները՝ զազաթի մոտ լայնացող: Ունդերը՝ էլիպսածն, 18-33 մմ երկարության, 7-13 մմ լայնության, փքված, 2-3 սև կնճռոտ սերմերով:

Տարածում: Հանդիսարմ է Գեղամի (Ուղտառակունք), Դարբեղեղի (Մարտիրոս, Գեղեկազ) և Մեղրու (Բուրաբար, Վանքավար) ֆլուխտիկական շրջաններում: EOO 1775 քառ. կմ է, AOO՝ 28 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 5: Հայաստանից բացի աճում է Նախիջևանում, Անատոլիայում, Իրաքում, Արևելադան և Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, կրթողիական և ֆիզիոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին և ենթալայայն գաղիներում, ծ. մ. 1800–2550 մ բարձրությունների վրա, ժայռոտ աղեկերով, քարաբլուրտ լանջերին, քարաբլուրավածքների վրա, բխուղաներում: Շաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պաղարեկում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Մահմանափակող գործոններ: Աճեցվածքների կորստաձեց-
րապայցիս՝ հորաքարածքների յուրացման, լեռնաօդային հասնելու
արդյունաբերության, արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պապուպցիայի մի մասը պահպանվում է «Եռաբովի ամտառ» պետական արգելոցի և «Աբեխի» ազգային պարկի տարածքներում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուպցիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species with fragmented area of distribution. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². Grows in the zone of intensive land development.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Glandulose undershrub 25–70 cm. Stems very branched. Leaves paripinnate, ending in tendril; leaflets 4–9–paired, in upper part dentate. Peduncles 1–2-flowered. Corolla dark blue-violet, 17–21 mm long. Filaments widening at tip. Legumes elliptic, 18–33 x 7–13 mm, inflated. Seeds 2–3, black, rugose.

Distribution. In Armenia it grows in Gegham (Ukhtuakunk), Darelegis (Martiros, Gndevaz) and Meghri (Bughakar, Vahravar) floristic regions. EOO is 1775 km², AOO is 28 km², the number of locations is 5. Besides Armenia the species grows also in Nakhichevan, Anatolia, Iraq, West and North-West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper and sub-alpine belts, at the altitudes of 1800–2550 meters above sea level, in rocky and stony slopes, on screes and in steppe shrubs. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by land development, mining industry and grazing.

Conservation actions. Part of the population grows in "Khosrov Forest" State Reserve and "Arevik" National park. Necessary: monitoring of the population state.

245. *Colutea komarovii* Takht. — Պաշթակենի Կոմարովի — Пузырник Комарова

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Красная книга Армянской ССР. 1989: 117. Ереван.
Мулкиджанян Я. И. 1962. *Colutea* L. Флора Армении, 4: 103. Ереван.
Оганезова Г. Г., Аревшатян И. Г. 2009. Морфология цветка и особенности побеговой системы *Colutea komarovii* Takht. (Fabaceae). Проблемы эволюции и систематики культурных растений. 2009. : 193–196, С. Петербург.
Сагатеян А. А. 1981. О *Colutea komarovii* Takht. (Fabaceae). Бот. журн. (Ленинград), 66, 3: 436–437.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

CRB 1 *ab*(i,ii,iii,iv,v) + 2 *ab*(i,ii,iii,iv,v); C 2a; D

Կարեգործում: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա՝ 10 քառ. կմ-ից պակաս տարածման և բնակության շրջանների մակերեսով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Թխակապույտ բույս՝ 0,5–1 մ բարձրության: Տերևները՝ 12–20 մմ երկարության: Տերևիկները՝ 1–3-ական զույգ, համարյա կլորավուն, 2–6 մմ երկարության, 2–4 մմ լայնության, ծայրային տերևիկը մյուսներից ավելի մեծ: Ծաղկաբույլը՝ 1–3 ծաղիկներով: Պսակը՝ մուգ կարմրադարչնագույն, դրոշմ լայն-կլորավուն, 10–12 մմ երկարության, 9–11 մմ լայնության: Ունդերը՝ փքված, օվալ, մերկ, 15–25 մմ երկարության, 15 մմ լայնության, 2–6 սերմերով:

Տարածում: Աճում է Մեղրու ֆորիստիկական շրջանում (Կարճ-Լան և Մեղրի բնակավայրերի միջև, Ծիրանի ձոր կիրճ): AOO 4 քառ. կմ է, թվախտանք՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, վերջերս հայտնաբերվել է Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 700–1000 մ բարձրությունների վրա, ֆրիգանաման բուսականության մեջ՝ չոր խճաքառա լանջերին: Ծաղկում է սալիկ ամառին, պաղարեքում՝ մայիս–հունիսին: Տեսակը հայտնաբերված է խիստ արի-դային պայմաններին: Տերևիկները թափվում են ամռան սկզբում, իսկ ֆոտոսինթեզը դեռ երկար ժամանակ շարունակում է կատարել տերևի առանցքը:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն, աճելավայրերի կո-րուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Մեղրու շրջանի Ագարակ ավանի շրջակայքում:

Category. Critically endangered species. Only one population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 square kilometers.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Glaucous, xerophytic shrub 0,5–1 m. Leaves 12–20 mm long; leaflets 1–3-paired, almost round, 2–6 x 2–4 mm, terminal leaflet larger than others. Inflorescence 1–3-flowered. Corolla dark red-brown; flag widely rounded, 10–12 x 9–11 mm. Legumes inflated, oval, glabrous, 15–25 x 15 mm. Seeds 2–6.

Distribution. It grows in Meghri floristic region (between the settlements Karchevan and Meghri, Tsirani Dzor gorge). AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, recently it has been discovered in Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 700–1000 meters above sea level, among phryganoid vegetation, on stony slopes. Flowering in April, fruiting from May to June. The species is adapted to severely arid conditions. The leaflets fall at the beginning of summer and photosynthesis still continues in the axis of the leaves.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area in the surroundings of Agarak settlement in Meghri region, monitoring of the population state.

246. *Coronilla cretica* L. — Քարաձույր կրեթական — Вязель критский

EN* B 1ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР. 1989:117. Ереван.
 Мулджиджания Я. И. 1962. Coronilla L. Флора Армении, 4: 227. Ереван.
 Chamberlain D. F. 1970. Coronilla L. Flora of Turkey, 3: 542. Edinburgh.

Հազմով՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ՝ 10 քառ. կմ-ից պակաս տարածման և քակտության շրջանների մակերեսով: Նկատի ունենալով տեսակի քնդիանությունը այն տարածվածությունը՝ սպառնալիքի կատեգորիան նվազեցվել է մինչև EN:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ քնդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ ճյուղավորված ցողուններով, 10–20 սմ բարձրության: Տերևները՝ կենտ փետրածե: Տերևիկները՝ 2–6-ական զույգ, երկարավուն–սեպածե: Ճաղկարայիները՝ 1–4 ծաղիկներով: Պսակը՝ վարդագույն, 3–5 մմ երկարության: Ունդերը՝ նեղ-գծային, ուլիղ, վերև ուղղված:

Տարածում: Հանդիպում է Ջանգեզուրի ֆորիատիկական շրջանում, Ներքին Հանդ գյուղի շրջակայքում: AOO՝ 4 քառ. կմ, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Անդրկովկասի այլ շրջաններում, Ղրիմում, Հարավարևելյան Եվրոպայում, Անատոլիայում և Արևմտյան Սիրիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1000 մ բարձրության վրա, շիրյակի չոր քարայրոտ լանջերին: Ճաղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հոկտեմբերին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և քակտության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանվում է «Շիկահոփ» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km². Taking into consideration the wide range of distribution of the species the category of threat has been downgraded to EN.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plants. Stems branched, 10–20 cm. Leaves imparipinnate; leaflets 2–4-paired, oblong-cuneate. Inflorescence 1–4-flowered. Corolla pink, 3–5 mm long. Legumes linear, erect, upward directed.

Distribution. In Armenia it grows in Zangezur (in the surroundings of Nerkin Hand village) floristic region. AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Transcaucasia, the Crimea, South-East Europe, Anatolia and West Syria.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 1000 meters above sea level, in dry stony slopes, in shibliak. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population.

Conservation actions. Grows in “Shikahogh” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

247. *Glycyrrhiza echinata* L. — Մարութակ խոզանավոր — Солодка шетинистая

VU* B 1 ab(ii,iii,iv) + 2 ab(ii,iii,iv).

© Յուզեֆ Հլասեկ
© Josef Hlasek

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Красная книга Армянской ССР. 1989: 117-118. Ереван.
Мулкиджанян Я. И. 1962. *Glycyrrhiza* L. Флора Армении, 4: 225. Ереван.
Chamberlain D. F. 1970. *Glycyrrhiza* L. Flora of Turkey, 3: 261. Edinburgh.
Rechinger K. H. 1984. *Glycyrrhiza* L. Flora Iranica, 157: 168. Graz.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Խոցելի տեսակ է: Աճում է ինտենսիվ յուրացվող տարածքներում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է: Նկատի ունենալով տեսակի շատ մեծ ընդհանուր տարածումը՝ սպառնալիքի կատեգորիան իջեցվել է մինչև VU:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 0 կարգավիճակով՝ անհետացած տեսակ, սակայն վերջին տարիներին հայտնաբերվել են նոր պոպուլյացիաներ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ 80–100 սմ բարձրության: Ցողունը՝ ճյուղավորված: Տերևները՝ 5–12 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 3–6 զույգ, էլիպսաձև, տակի կողմից բազմաթիվ գեղձերով: Ծաղկաբույլը՝ խիտ, գնդաձև կամ օվալ: Պսակը՝ բաց մանուշակագույն, 5–7 մմ երկարության: Ունդերը՝ վերին մասում խիտ և երկար խզանաձև–գեղձային, հիմքի մոտ՝ մերկ, 1–3 սերմերով:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Երևանի (Ջելվա, Սիս գյուղերի և Էջմիածին քաղաքի շրջակայք) և Մեղրու (Լեվազ գյուղի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 490 քառ. կմ է, AOO՝ 12 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 3: Ընդհանուր արեսը ընդգրկում է Կովկասը, Միջին Եվրոպան, միջերկրածովյան ավազանի երկրները, Անատոլիան, Իրանը, Արևմտյան Սիրիայի հարավարևմտյան մասը և Միջին Ասիայի հյուսիսարևմտյան մասը:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800–900 մ բարձրությունների վրա, գետերի և առուների ափերին: Ծաղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–օգոստոսին:

Մահմանափակող գործոններ: Աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Vulnerable species. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km². Taking into consideration relatively wide range of general distribution of the species, the category of threat has been downgraded to VU.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 0: Apparently disappearing species, but recently new populations have been discovered.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs. Stems branched, 80–100 cm. Leaflets 3–6-paired, elliptic, 2–4 x 1–2 cm, glandulose on the lower side. Inflorescence dense, globular or elliptic. Corolla light lilac, 5–7 mm long. Legumes in the upper part dense and long setose-glandular, at base glabrous; 1–3-seeded.

Distribution. In Armenia it occurs in Yerevan (surroundings of Zeyva, Sis villages and the town Echmiadzin) and Meghri (surroundings of Lehvaz village) floristic regions. EOO is 490 km², AOO is 12 km², the number of locations is 3. The main area of distribution includes the Caucasus, Middle Europe, countries of the Mediterranean Sea basin, Anatolia, Iran, south-western part of West Siberia and north-western part of Middle Asia.

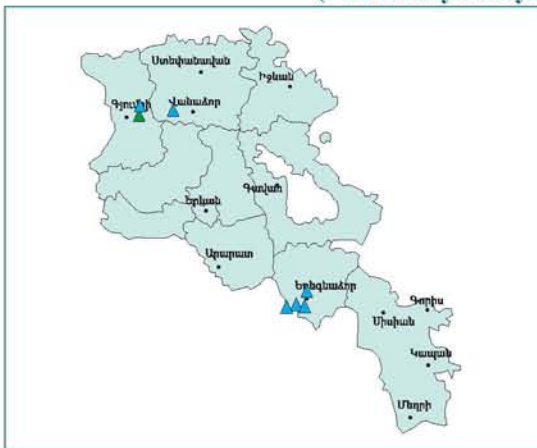
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–900 meters above sea level, along the banks of rivers and streams. Flowering from May to June, fruiting from June to August.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

248. *Hedysarum elegans* Boiss. et Huet. — Կուրկուրան հիսարանց — Конечник изящный
(= *H. bordzylowskyi* Grossh.)

$$ENB \ 1 \ ab(iii) + 2 \ ab(iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Աճում է ինտենսիվ տնտեսական զարթոնություն գոտում: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կաթմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա սնցողուն բույս՝ 6–25 սմ բարձրությամբ: Տերևիկները՝ 1–4 զույգ, երկու կողմից արձաքալվում–մազա, ձվաձև–էլիպսաձև: Ծաղկաբույլը՝ խիստ, բազմածաղիկ: Պսակը՝ ծիրանագույն–մանուշակագույն, 14–20 մմ երկարությամբ: Ունըը՝ 3–6 մմ երկից: մասերը՝ առանց խազանան փշերի, սպիտակբաղիքավոր, բմբիկաձև:

Տարածում: Հանդիպում է Շիրակի (Ջաջուռ, լեռնագագաթ՝ Մեծ Մարիխար), Լոռու (Մալիտակ քաղաքի շրջակայք) և Գարեղեգի (Խաչիկ, Գեիշիկ, Մոզավ գյուղերի շրջակայք) ֆորքալիկական շրջաններում: EOO 2370 քառ. կմ է, AOO՝ 20 քառ. կմ, լոկալիտներն են՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Հյուսիս-արևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, Էկոլոգիական և Ֆիրզոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային և ենթալպյան գոտիներում, ծ. մ. 1800–2700 մ բարձրությունների վրա, առավաստաններում, քարքարառատ և խճաքարառատ լանջերին, մայրերի ճեղքերին: Մարկում է մայիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Աճելով այլերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման և ինտենսիվ արածեզման հետևանքով:

Պախպանության միջոցառումներ: Պախպանության գործադիր-
յուններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապալ-
յացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Շիրակի լեռ-
նաշղթայի վրա:

Category. Endangered species. Grows in the zone of intensive economic activity. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless plants, 6–25 cm. Leaflets 1–3-paired, from both sides silvery pilose, ovate-elliptic. Inflorescence dense, many-flowered. Corolla purple-violet, 14–20 mm long. Legumes 3–4-articulate; articules without setose acicules, tomentose-white, torulose.

Distribution. In Armenia it grows in Shirak (Dzadjur, mountain Mets Sarii), Lori (surroundings of Spitak town) and Darelegis (surroundings of Khachik, Gnishik and Mozrov villages) floristic regions. EOO is 2370 km², AOO is 20 km², the number of location is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan. North-East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper and sub-alpine belts, at the altitude of 1800–2700 meters above sea level, in the steppes, on screes and stony slopes. Flowering from May to July, fruiting from June to August.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by land development, overgrazing and global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature area on Shirak mountain range, monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեղափոխումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 118–119. Ереван.
Мулкиджанян Я. И. 1962. Род *Hedysarum* L. Флора Ар-
мении, 4: 238. Ереван.

Hedge I. C. 1970. *Hedysarum* L. Flora of Turkey, 3: 556. Edinburgh.

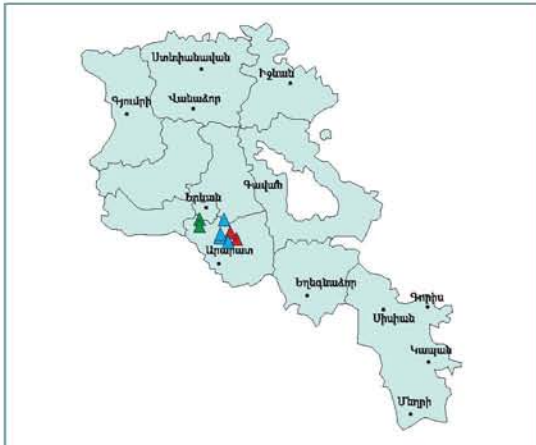
Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

249. *Hedysarum micropterum* Bunge — Կուրկուրան կարճաթև — Конечник мелкокрылый

VU* B 1 ab(i, ii, iii) + 2ab (i, ii, iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Խոցելի տեսակ է: Աճում է ինտենսիվ յուրացվող տարածքներում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Նկատի ունենալով տեսակի ընդհանուր մեծ տարածումը՝ սպառնալիքի կատեգորիան իջեցվել է մինչև VU:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:
Նկարագրություն: Բազմամյա բխակապույտ առնելով քավոտ բույսեր՝ 10–30 սմ բարձրությամբ: Ցողունները՝ ճյուղավորված: Տերևիկները՝ 4–9 զույգ, զծային, վերեից՝ մերկ, ներքեից՝ քավոտ, 15–40 մմ երկարությամբ, 1,5–2 մմ լայնությամբ: Մաղկաբույլը՝ սակավածաղիկ: Պսակը՝ վարդագույն, 10–11 մմ երկարությամբ: Ունդը՝ 1–3 մասերով: Մասերը՝ խիտ ալյուրանման-խավոտ և խոզանավոր:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Ուրծի լեռնաշղթա, Ջովաշեն, Գվին, Երանոս, Վեդի, Երասխ, Ուրցածոր գյուղերի շրջակայք): EOO 240 քառ. կմ է, AOO՝ 28 քառ. կմ, թվայնականություն՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Կենտրոնական Անդրկովկասում, Արևմտյան Իրանում, Հյուսիսային Թուրքմենստանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 700–1800 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ, կավային և ավազային հողերի վրա: Մաղկում է մայիս–հունիս սմիխներին, պտղաբերում՝ հունիս–հոկտեմբեր:

Սահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն, աճելավայրերի կոտորած կամ ղեզառայցիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Երասխի լեռնաշղթայի վրա:

Category. Vulnerable species. Grows in the area of intensive land development. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². Taking into consideration relatively wide range of general distribution of the species, the category of threat has been downgraded to VU.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial, glaucous, adpressed pilose plants. Stems branched, 10–30 cm. Leaflets 4–9-paired, linear, on the upper side glabrous, on the lower side pubescent, 15–40 x 1,5–2 mm. Inflorescence few-flowered. Corolla pink, 10–11 mm long. Legumes 1–3-articulate; articles densely farinose-villose and setose-aciculate.

Distribution. In Armenia it occurs in Yerevan (Urts mountain range, surroundings of Zovashen, Dvin, Yeran, Vedi, Yeraskh, Urtsadzor villages) floristic region. EOO is 240 km², AOO is 28 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, Central Transcaucasia, West Iran, North Turkmenia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 700–1800 meters above sea level, on dry stony, clay and sandy soil. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area on Yerakh mountain range, monitoring of the population state.

Մկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 119. Ереван.

Мулкиджанян Я. И. 1962. Род *Hedysarum* L. Флора Армении, 4: 238. Ереван.

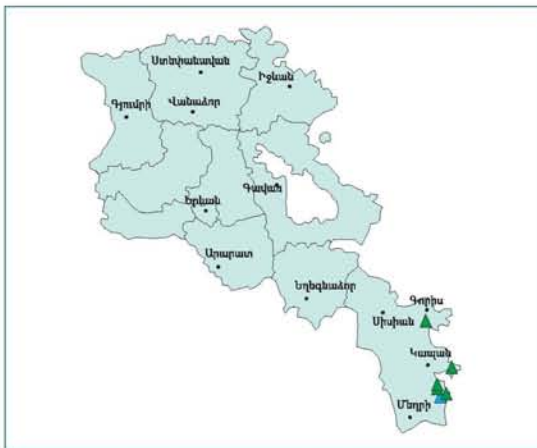
Rechinger K. H. 1984. *Hedysarum* L. Flora Iranica, 157:385. Graz.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

250. *Lathyrus cassius* Boiss. — Տափույնը կասսիայի — Чина кассийская

$$ENB \ 1 \ ab(i,ii,iii,iv) + 2 \ ab(i,ii,iii)$$

© Շիր Զորադ
© Shir Zorad

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության
ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության
ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of
Botany of AS of Georgia.

Аревшатян И. Г. 2002. Род *Lathyrus* L. (Fabaceae) в Южном Закавказье. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 14: 32–37. Ереван.

Davis P. H. 1970. *Lathyrus* L. *Flora of Turkey*, 3: 356. Edinburgh.

Townsend C. C. 1974. *Lathyrus* L. Flora of Iraq, 3: 562. Baghdad.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatvan

Կապեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր զորքի ստաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ նեղ-քևավոր ճյուղավորված ցողուններով՝ 30–90 սմ երկարությամբ: Տերևը կազմված 1 զույգ գծային տերևիկներից՝ 30–70 սմ երկարությամբ, 2–5 (8) սմ լայնությամբ: Տերևի առանցքը՝ ճյուղավորված բեղիկով վերջացող: Ծաղկալիկները՝ 1 (2) ծաղիկ, գեղձերով պատված: Բաժակը՝ գեղձերով պատված, լայն–նռանկյուն–ձվաձև առամիկներով: Պսակը՝ 11–13 սմ երկարությամբ, ծաղկման սկզբում դեղին, հետագայում դրոշշ դառնում է վարդամանուշակագույն՝ մուգ շղերով: Ունեղերը՝ 30–40 սմ երկարությամբ, 5–6 սմ լայնությամբ, հատկապես ոչ հասունները, ծածկված ոսկեգույն մառախուղ գեղձերով: Սերմերը՝ բմբիկավոր:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Ջանգելադրի ֆորթսաիկական շրջանում (Գոռիսի շրջակայք, «Շիկահող» պետական արգելոց, Ագարակ և Եղվարդ գյուղերի շրջակայք): EOO 380 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Անատալիայում, Կիպրոսում, Լիբանանում, Սիրիայում, Պաղեստինում, Իրաքում, Իրանում:

Գեներալական, Էկոլոգիական և Ֆիզոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սառլին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 750–1400 մ բարձրությունների վրա, կաղնու–բոխի ամառաներում, շիբլյակում: Մաղրկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պաղարներում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակչության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն, աճելափայտերի կոտորատ կամ դեզբաղաձիգ՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պապուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Շիկառոյ» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլյացիայի փնտսի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plants. Stems narrowly winged, branched, 30–90 cm. Leaflets 1-paired, linear, 30–70 x 2–5(8) mm; leaf rachis ending in branched tendril. Peduncles 1(2)-flowered, glandulose. Calyx glandulose; teeth widely triangular-ovate. Corolla yellow at the beginning of flowering, later flag becomes pinkish-violet with dark veins, 11–13 mm long. Legumes, especially immature ones, covered with gold-shining sessile glands, 30–40 x 5–6 mm. Seeds torulose.

Distribution. In Armenia it grows only in Zangezur (surroundings of Goris town, "Shikahogh" State Reserve, surroundings of Agarak and Yehgvard villages) floristic region. EOO is 380 km², AOO is 24 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Anatolia, Lebanon, Cyprus, Syria, Palestine, Iraq, Iran.

Ecological, biological and phytocenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitude of 750–1400 meters above sea level, in oak–hornbeam forests, in the shibliak. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. Part of the population grows in "Shikahogh" State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

251. *Lathyrus setifolius* L. — Տափոյոռ խոզանապրեր — Чина щетинолистная

VU* 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab i,ii,iii)

© www.365plantas.blogspot.com

Մկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатын И. Г. 2002. Род *Lathyrus* L. (Fabaceae) в Южном Закавказье. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении. 14: 32–37. Ереван.

Davis P. H. 1970. *Lathyrus* L. Flora of Turkey, 3: 355. Edinburgh.

Ball P. W. 1968. *Lathyrus* L. Flora Europaea, 2: 142. Cambridge.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիք: Խոցելի տեսակ է: Հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակի լայն ընդհանուր տարածման պատճառով սպառնալիքի կատեգորիան իջեցվել է մինչև VU:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Մյամյա բույս՝ բույլ, ճյուղավորված ցողուններով՝ մինչև 60 սմ երկարությամբ: Տերևիկները՝ 1 զույգ, զծային–նշտարած, 2–10 սմ երկարության, 1–3 մմ լայնության: Տերևի առանցքը՝ ճյուղավորված քեղիկով վերջացող: Մաղկակիքները՝ 10–30 մմ երկարության, 1 ծաղկով: Պսակը՝ վարդամանուշակագույն, դրոշը՝ 8–10 մմ երկարության: Ունդերը՝ երկարավուն–օվալ, 20–30 մմ երկարության, 8–10 մմ լայնության, հիմքում՝ նեղացող ոտիկով, 2 (3) մեծ, գորտմուկավոր սերմերով:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Զանգեզուրի ֆորեստիկական շրջանում, Որոտանի լեռնանցքի լանջերին և «Շիկահող» արգելոցում: EOO 400 քառ. կմ է, AOO՝ 20 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 3: Հայաստանից բացի աճում է Ղարաբաղում, Հարավային Եվրոպայում, Անատոլիայում, Արևմտյան Սիրիայում, Հյուսիսային Աֆրիկայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 650–1000 մ բարձրությունների վրա, անտառում, շիբլակում, խճաքառտ լանջերին: Մաղկում է մայիսին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Vulnerable species. Only one sub-population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². Taking into consideration wide range of general distribution of the species, the category of threat has been downgraded to VU.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plants. Stems slender, branched, up to 60 cm. Leaflets 1-paired, linear-lanceolate, 2–10 x 1–3 mm; leaf rachis ending in branched tendril. Peduncles 10–30 mm long, 1-flowered. Corolla pinkish-violet; flag 8–10 mm long. Legumes oblong-oval, 20–30 x 8–10 mm, at base narrowed into pedicel, with 2 (3) large verrucose seeds.

Distribution. In Armenia it occurs in Zangezur floristic region, in the slopes of Vorotan mountain pass and “Shikahogh” State Reserve. EOO is 400 km², AOO is 20 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Karabagh, South Europe, Anatolia, West Syria, North Africa.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 650–1000 meters above sea level, in the forest, shibliak, on the stony slopes. Flowering in May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population.

Conservation actions. Part of the population grows in “Shikahogh” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

252. *Lathyrus sylvestris* L. — Տափուղոտ անտառային — Чина лесная

EN* B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© www.hlasek.com
© Josef Hlasek

Սկզբնաղբյուրներ/References

- Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեքրարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
- Аревшатын И. Г. 2002. Род *Lathyrus* L. (Fabaceae) в Южном Закавказье. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 14: 32–37. Ереван.
- Ball P. W. 1968. *Lathyrus* L. *Flora Europaea*, 2: 141. Cambridge.
- Davis P. H. 1970. *Lathyrus* L. *Flora of Turkey*, 3: 351. Edinburgh.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է միայն մեկ սուբպոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է: Նկատի ունենալով տեսակի շատ մեծ բնոլիսնոր տարածումը՝ սպառնալիքի կարգավիճակը իջեցվել է մինչև EN:

Հայաստանի Կարմիր գրքի սուաջին հրատարակության մեջ բնոլիսված չէր:

Բնոլիսված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ բույլ, լայն–թևավոր ցողուններով, 50–200 սմ երկարությամբ: Տերևիկները՝ 1 զույգ, ռոմբաձև–էլիպսաձև կամ լայն–նշտարաձև, 6–14 սմ երկարությամբ, 1–4,5 սմ լայնությամբ: Մողակները՝ տերևներից երկար 3–10 ծաղիկներով: Պսակը՝ բազմերանգ, դրոշմ 13–17 մմ երկարությամբ: Ունդերը՝ գծային, 5–8 սմ երկարությամբ: Մերմերը՝ ցանցաբերիկավոր:

Տարածում: Հայտնի է միայն Ջանգզուրի ֆորիստիկական շրջանում, «Շիկահոյ» պետական արգելոցում: AOO 4 քառ. կմ է, լուկալիտներ՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Կովկասի այլ շրջաններում, Եվրոպայում, Հյուսիսային Ամատոլիայում, Հյուսիսարևմտյան Աֆրիկայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1000 մ բարձրության վրա, անտառում: Մողկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, սուբպոպուլյացիայի փոքր խտություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ ճանապարհաշինության հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանվում է «Շիկահոյ» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել սուբպոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Only one sub–population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². Taking into consideration relatively wide range of general distribution of the species, the category of threat has been downgraded to EN.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herbs. Stems slender, widely winged, 50–200 cm. Leaflets 1–paired, rhomboid–elliptic or widely lanceolate, 6–14x1–4,5 cm. Peduncles longer than leaves, 3–10–flowered. Corolla variegate; flag 13–17 mm long. Legumes linear, 5–8 cm long. Seeds reticulate–torulose.

Distribution. In Armenia it grows only in Zangezur floristic region, “Shikahogh” State Reserve. AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in other regions of the Caucasus, Europe, North Anatolia, North–West Africa.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 1000 meters above sea level, in the forests. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

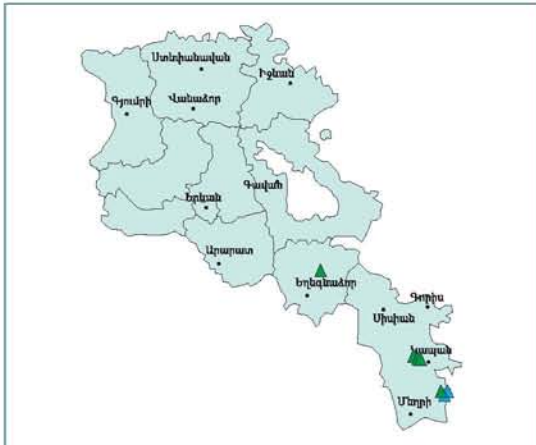
Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by road construction.

Conservation actions. Grows in “Shikahogh” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

253. *Lens ervoides* (Brign.) Grande — Ոսպ ոսպնյականման — Чечевичка линзовидная

VU* B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

- Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
 Красная книга Армянской ССР. 1990: 120. Ереван.
 Аветисян В. Е. 1962. Род *Lens* Mill. Флора Армении, 4: 300. Ереван.
 Аревшатын И. Г., Смекалова Т. Н. 2004. Подземное цветение и плодоношение у *Lens ervoides* (Brign.) Grande. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 15: 70–71. Ереван.
 Ball P.W. 1968. *Lens* Mill. Flora Europaea, 2: 136. Cambridge.
 Davis P. H., Plitmann U. 1970. *Lens* Mill. Flora of Turkey, 3: 326. Edinburgh.
 Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
 Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիք: Խոցելի տեսակ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս: Տեսակի բնդիանուր լայն տարածման պատճառով սպառնալիքի կարգավիճակը իջեցվել է մինչև VU:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ բարակ բույլ ցողունով, 10–55 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 2–4 զույգ: Մաղկակիքները՝ տերևներից երկար, 1 (2) ծաղիկներով: Ունդերը՝ կարճ–մագստ, կլոր–ռոմբաձև, 6–7 մմ տրամագծով:

Տարածում: Հանդիպում է Դարեղեգիսի (Հերիեր) և Զանգեզուրի (Կապան) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 620 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Արևմտյան և Արևելյան Անդրկովկասում, Դրիմում, Հարավային Եվրոպայում, Ամստդիլայում, Կիպրոսում, Միքիայում և Հյուսիս–արևմտյան Աֆրիկայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 750–1800 մ բարձրությունների վրա: Մաղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հուլիսին: Կողմուրսական ոսպի վայրի ազգակիցն է: Արմատային վզիկի շուրջը առաջանում են բազմաթիվ ցալունիկներ, որոնք ծաղկում են և առաջացնում ստորգետնյա պտուղներ, վերգետնյաների նման:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման և արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պապուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Շիկահոօ» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Vulnerable species. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy less than 500 km². The category of threat has been downgraded to VU because of the wide range of general distribution of the species.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plants. Stems thin, slender, 10–55 cm. Leaflets 2–4–paired. Peduncles longer than leaves, 1(2)–flowered. Legumes shortly pilose, rotundate–rhomboid, 6–7 mm in diam.

Distribution. In Armenia it occurs in Darelegis (Her–Her) and Zangezur (Kapan) floristic regions. EOO is 620 km², AOO is 24 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in East and West Transcaucasia, the Crimea, South Europe, Anatolia, Cyprus, Syria and North–West Africa.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 750–1800 meters above sea level. Flowering from May to June, fruiting from June to July. The species is the wild relative of lentil. There are numerous small stalks around radical collar which flower and form subterranean legumes, similar to above–ground ones.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development and grazing.

Conservation actions. Part of the population grows in “Shikahogh” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.